

Ziemlińska-Odojowa, Włodzimiera

Komunikat z badań archeologicznych przeprowadzonych w latach 1963-1964 na cmentarzysku z okresu późnolateńskiego i rzymskiego w Niedanowie, w pow. nidzickim : (stanowisko 2) [cz. 2]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 559-560

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zagwarantowałyby zarówno ewangelicką przeszłość kraju jak również może pewną odrębność ustrojcwą. Tak więc spór między księciem a stanami o formę ustroju kościelnego miał przede wszystkim charakter polityczny. Stany chciały wykorzystać urząd biskupa dla ograniczenia władcy, natomiast książę, przez wprowadzenie ustroju konsystorsialnego, chciał umocnić swoje rządy absolutne.

Tezy Petersohna pckrywają się z niedawno opublikowanymi wynikami H. Freiwalda o urzędzie biskupim w ustawie *Regimentsnottel* z 1542 r., gdzie stany w urzędzie biskupim widziały głównie gwarancję odrębności ustrojowej na wypadek przyłączenia Prus Książęcych do Polski, mając przed oczyma także autonomię Prus Królewskich. Wprowadzenie ustroju konsystorsialnego w Prusach Książęcych odbywało się stopniowo w ostatniej ćwierci XVI wieku, natomiast sprawę obsadzenia biskupstw pruskich podnosiły stany aż do 1628 r.

Janusz Mattek

KRONIKA NAUKOWA WOJEWÓDZTWA OLSZTYŃSKIEGO

WŁODZIMIERA ZIEMIŃSKA-ODOJOWA

KOMUNIKAT¹⁾ Z BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH,
PRZEPROWADZONYCH W LATACH 1963—1964 NA CMĘNTARZYSKU
Z OKRESU PÓŻNOLATĘŃSKIEGO I RZYMSKIEGO W NIEDANOWIE,
W POW. NIDZICKIM (STANOWISKO 2)

W latach 1963—1964 dział archeologii Muzeum Mazurskiego przy pomocy finansowej Konserwatora Zabytków Archeologicznych kontynuował rozpoczęte w 1959 r. badania wykopaliskowe na cmentarzysku w Niedanowie. Łącznie, w obu sezonach wykopaliskowych badania trwały sześć tygodni. W tym czasie przebadano obszar 550 m² (ary: 202, 203, 204, 205, 214 i 215 C/D). Na odsłoniętym obszarze odkryto 39 pochówków ciałopalnych. Były to w przeważającej ilości pochówki popielnicowe oraz mniej liczne jamowe (30 popielnicowych i 9 jamowych). Dwa pochówki popielnicowe (nr 250 i 260) oraz jeden pochówek jamowy (nr 257) odkryto w obrębie kręgów kamiennych. Tego rodzaju naziemne formy grobów występowały na badanym cmentarzysku sporadycznie już w latach ubiegłych. Dwa nowo odkryte kręgi usytuowane były obok siebie tak, że kamienie obrzeżenia jednego kręgu stykały się z obrzeżeniem kręgu drugiego. Trzeci z odkrytych kręgów usytuowany był w pobliżu. Średnice kręgów były różne. Dwa z nich, których pochówki oznaczono numerami 250 i 257, posiadały średnicę wynoszącą około 5 m, natomiast średnica trzeciego kręgu, oznaczonego numerem 260 wynosiła około 10 m. Niejednorodną budowę miały również wnętrza odkrytych kręgów. Wnętrza kręgów z popielnicowymi pochówkami, oznaczone numerami 250 i 260, wypełnione były ściśle warstwą

³⁾ Helmuth Freiwald, *Die „Westpreussische Alternative“ zur Regimentsnottel des Herzogtums Preussen*, Studien zur Geschichte des Preussenlandes, Marburg 1963, ss. 151—163.

¹⁾ Komunikaty sprawozdawcze z badań na cmentarzysku w Niedanowie publikowano na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1960, nr 1: 1961, nr 1 i nr 4: 1962, nr 4.

bruku kamiennego z narzuconych bezładnie pełnych kamieni. Obrzeżenia wszystkich nowo odkrytych kręgów ulczone były ściśle z dobranych wielkością głazów. Wyrwy i zakłócenia w obrzeżeniach kręgów, jak i w kamiennych wnętrzach kręgów nastąpiły na skutek wybierania kamieni przez okoliczną ludność. Pochówki odkryte w obrębie kręgów, zarówno pod brukiem kamiennym (nr 250 i 260) jak i w kręgu nie zarzuconym brukiem (pochówek nr 257) usytuowane były asymetrycznie w stosunku do obwodów obrzeżeń. Jeden z pochówków popielnicowych (239) przykrywała na powierzchni warstwa zwartej nieregularnego bruku kamiennego. Tego rodzaju naziemna forma grobów znana jest również sporadycznie z wcześniejszych badań cmentarzyska.

Nie ulega zmianie ogólny charakter inwentarza zabytków z cmentarzyska w Niedanowie. W dalszym ciągu jako najliczniejszą grupę zabytków musimy uznać ceramikę grobową. Dodatkami pozaceramicznymi są przede wszystkim takie narzędzia jak: noże, szydła, igły, przęśliki, oprócz tego ozdoby i części stroju (zawieszka brzoza, szpile kościane, pierścionki, paciorki, sprzączki, fragmenty grzebieni, brzytwa). Po raz pierwszy na cmentarzysku w wyposażeniach grobowych znaleziono ostrogi (pochówki nr 237 i 247). W świetle najnowszych zestawień inwentarzy grobowych z terenu kultury przeworskiej ostrogi występują również w pochówkach kbciecyh³⁾. Za bezwzględne wyznaczniki grobów męskich uznawane są jedynie atrybuty wojowników: grot, miecz i tarcza. Przedmiotów tych nie odkryto na dotychczas zbadanym terenie cmentarzyska w Niedanowie (260 pochówków!). Jak dotąd, wysiłki podziału grobów według płci opierały się wyłącznie na subiektywnej interpretacji wyposażenia. W oparciu o tę interpretację budowano dalsze hipotezy. Na przykład brak broni w inwentarzach rzymskich cmentarzysk na Pomorzu przypisuje się zwyczajowi niewkładania broni do grobów⁴⁾. Ten sam zwyczaj przypisuje się mieszkańcom Prus w okresie późnolatańskiego⁵⁾. W odniesieniu do niektórych rzymskich cmentarzysk kultury przeworskiej zwrócono ostatnio uwagę na możliwość podziału jednego cmentarzyska na osobne części męską i kobiecą lub na istnienie w pobliżu dwu oddzielnych cmentarzy⁶⁾. Analogiczną sugestią wysuwano już wcześniej w stosunku do badanego cmentarzyska w Niedanowie⁶⁾. Tezę o kobiecym charakterze zbadanej części cmentarzyska potwierdziły badania antropologiczne szczątków kostnych. Wydaje się, że wykorzystanie zupełnie nowych dla archeologii wyników badań antropologicznych w badaniach cmentarzysk ciałopalnych może postawić w nowym świetle niektóre zagadnienia społeczne okresu rzymskiego.

³⁾ Alina Kietlińska, *Struktura społeczna ludności kultury przeworskiej*, Materiały Starożytne, t. IX, 1963, s. 7—79.

⁴⁾ Jerzy Kmiecinski, *Zagadnienie tzw. kultury gocko-gepidzkiej na Pomorzu wschodnim w okresie wczesnorzymskim*. Łódź 1962, s. 92.

⁵⁾ C. Engel, W. La Baume, *Kulturen und Völker der Frühzeit im Freussenlande*, Königsberg 1937, s. 124.

⁶⁾ Barbara Jankowska, *Cmentarzysko z późnego okresu rzymskiego w Warszawie — Kawęczynie*, Wiadomości Archeologiczne, Warszawa 1962, t. XXVIII, z. 4, s. 349.

⁶⁾ Włodzimiera Ziemińska-Odojowa, *Cmentarzysko amazonek*, Warmia i Mazury, 1962, z. 3, s. 11—12.